

положень естетична заслуга витвору мистецтва не пов'язується з його достовірністю, копія знаку може мати рівнозначне, а іноді й більше, залежно від обставин, смислове навантаження, ніж безпосередньо автографічний знак. Позиція глядача-слухача-читача визнається домінуючою в оцінці смислових аспектів знаку і можливих варіантів його прочитання. Статус адресату дозволить інтерпретувати знак, беручи до уваги власні механізми позначування, що ним пропонуються, створюючи тим самим семіотичну гру, в яку включається знак, об'єкт, який він заміщує, адресат знаку і його автор.

Ключові слова: знак, семіотична гра, мовленнєвий акт, смисл знака, теорія Н. Гудмена.

Summary. *Astapova-Vyazmina O. I. Sign and variants of its translation: pragmatic aspects. On the basis of the sign as a basic concept of semiotics, we can model and describe possible worlds that are created by this sign. Accordingly, the variants of translating by meaning and content sign and the peculiarities of their extraction are considered; it is sure to be considered in the pragmatic plane. The article analyzed the H. N. Goodman's correlation of a sign and its copy allowing to find the definition of autographic character of an artwork and to follow its creation stages. In particular, the article explains why it is possible to speak about the forgery of a painting if compared with a music text. In the context of these notions, the aesthetic significance of an artwork is not connected with its authenticity; the copy of a sign may have the same or even greater semantic meaning than autographic sign, depending on the circumstances. The position of a spectator-listener-reader is determined to be dominant in the estimation of the meaning aspects of a sign and possible variants of its interpretation. The status of an addressee allows interpreting a sign taking into account his own offered mechanisms of giving meanings; it creates a semiotic game which involves a sign, an object replacing it, an addressee of a sign and its author.*

Keywords: sign, semiotic game, speech act, sign meaning, H. N. Goodman's theory.

УДК 130.2:124.5

О. А. Асєва

ЛЮДИНОМІРНА СКЛАДОВА ДИСКУРСУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасному постмодерному суспільству притаманні аксіологічний плюралізм, пресинг різних жанрів дискурсу, переважання масової культури (її найгіршого зразка – кітч), При цьому тип людини, на який орієнтована масова культура, – це людина маси (космополіт, вільний від будь-яких норм, цінностей, традицій). Інформаційне поле, в якому щоденно перебуває індивід, штучно насичене певними дискурсивними формами, які мають на меті переведення подій публічного життя у вербальний план з метою впливу на підсвідоме мас. Жан Бодрійяр, зокрема, розширює поняття дискурсу, включаючи в нього предмети повсякденного життя, оскільки вони виконують не просто побутові, але соціально-комунікативні функції і транслюють соціальні смисли, беручи активну участь у створенні соціальних статусів, груп, інститутів і, зрештою, культури. У статті окреслено риси людиномірного дискурсу сучасної української масової культури. Зроблена спроба аналітичного осмислення сутності протиріч національної і масової культур в сучасному українському суспільстві. Також проаналізовано різні точки зору на визначення поняття «дискурс», розкрито зміст і структуру дискурсів, які відбивають уявлення сучасних людей про світ. Акцентується увага на проблемі збереження справжніх національних цінностей на тлі сучасних глобалізаційних перетворень.

Ключові слова: дискурс, людиномірний дискурс, масова культура, цінності, глобалізація.

Постановка проблеми. Постмодерністські реалії у свій час сприяли певним змінам у світосприйнятті людини, «переформатували» систему цінностей, ідеалів, змінили погляди на дійсність, глобалізаційні процеси розмили межі національної культури. У зв'язку з цим, з'явився певний нігілізм до етнічних особливостей культурної спадщини, і одночасно етноцентризм – самозамкнення етнокультурного середовища, його протиставлення будь-якому, в тому числі і доброзичливо налаштованому оточенню. Можна припустити, що масова культура сприяє першому явищу більш, ніж другому. Але насправді це сполучені сосуди. Захист етноцентричних стереотипів підсилюється під тиском глобалізації, тобто її вплив неоднорідний і не цілеспрямований.

Почнемо з мети розвитку культури, яку сформулюємо в світі знань про масову культуру та її небезпеки, а саме: досягнення гармонії із зовнішнім світом, відродження національної культури, духовного світу сучасної української людини, зупинення деестетизації культурного простору є нагальною проблемою нашого суспільства і актуальність запропонованої розвідки полягає саме в цьому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій за даною тематикою показав, що робіт, присвячених вивченню безпосередньо людиномірності дискурсу української масової культури майже немає. Зазначимо кілька останніх розвідок: М. Петрушкевич розглядає масову людину в індивідуалістичному суспільстві (2013); О. Добродум загострює увагу на українському релігієзнавчому дискурсі сучасного інформаційного суспільства (2012); О. Косяк звертається до публіцистики і публіцистичності як дискурсу культури і масової комунікації, наголошуючи на відмінності понять «публіцистика» та «публіцистичність» (2012); сучасний політико-антропологічний дискурс влади висвітлено в науковій праці А. Ю. Кравець (2010); аналізу проблеми вживання термінів «менталітет» та «ментальність» у науковому дискурсі присвячена робота К. О. Шкуренко (2013) та ін.

Метою статті є окреслення рис людиномірного дискурсу масової культури, а також спроба аналітичного осмислення протиріч національної і масової культур в українському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. В одних випадках тиск масової культури викликає фундаменталістські реакції, в інших, де суспільство не керується релігійними правилами життя, проблема переходить до оновлення світських перешкод та забобонів проти руху сучасних цінностей за рахунок їх відхилення або деформацій, що зводять нанівець нові форми життя за сенсом, але буцімто приймають виклик. Ті ж самі назви сучасних речей можуть складати шифри панівної ментальності. Так з'являються оксюмори масової елітарності та елітарної масовості, коли за дійсне видається міф загальної зацікавленості тим, що не є частиною споживання (але приймається за таке) або навпаки: за те, що гідне просування на теренах свідомо сприйнятого береться хибне. Одна справа народні казки, що сприйняті масою адекватно до їх послання, інша справа деформовані шедеври, чий послання спаплюжені масовими зразками. Але і те, й інше – частини здобутків масової людини. Відокремлення у досвіді частинок справжньої та деформованої культурної спадщини іноді є ювелірною роботою критиків, мистецтвознавців, небайдужих до культури спеціалістів та аматорів. Тому у світі сказаного, безпосереднє протиставлення масового і національного є іншим виміром тематизації людиномірного дискурсу української масової культури. Тут треба звернути увагу на задум роботи М. В. Поповича «Культура нації та національна культура», де визначається, що ці категоріальні моделі не є одне і теж саме. У складі національної культури можна, сподіваємось, довести, що це так, казати про масову українську культуру не як тотожну масовій культурі України, бо остання ширша за попередню. Саме протиріччя між способами буття сегментів культури при всьому її єднанні як сукупності цінностей, що гідні передачі від спільноти до спільноти, є діючі сили розвитку феномену. Уявлення, що масова культура як набір стереотипів не може розвинути у свою протилежність, здаються хибними. Але ж куди вирує масовий потік деформованих цінностей саме національної культури у складі культури нації, яка в свою чергу не залишається на місці? Для відповіді на питання про рушійні сили масової культури треба звернутися до людиномірного дискурсу.

У багатьох публікаціях під дискурсом часто-густо розуміють сукупність (письмових і усних) текстів, які виробляють люди в різноманітних щоденних практиках – організаційній діяльності, рекламі, галузі соціальної взаємодії, економіці, ЗМІ. Але додають, що дискурс стає самостійним смисловим полем – якоюсь реальністю, що розвивається за відповідними символічними законами. Безумовно, зміст і структура дискурсів не просто відбивають уявлення людей про світ, але і створюють символічну реальність зі своїми соціальними законами поведінки (М. В. Йоргенсен, Л. Дж. Філіпс) [2, с. 9]. Такий підхід цілком

зрозумілий, та чи достатній для обраної теми? Зрозуміло також, що дискурс – багатозначне поняття: в історії класичної філософії використовувалося для характеристики послідовного переходу від одного дискретного кроку до іншого, і розгортання мислення, вираженого в поняттях і судженнях, на протиположний інтуїтивному схоплюванню цілого до його частин. Так, у сучасній французькій філософії постмодернізму дискурс є характеристикою особливої ментальності та ідеології, які виражені в тексті, що володіє зв'язністю і цілісністю й зануреному в життя, соціокультурні, соціально-психологічні та ін. контексти. Контексти можуть бути будь-які, хоч кулінарні (А. Карпентьєр), але ж треба продовжувати пошук такого, де національне та масове зустрічаються не як стале та минуле, а актуальне й темпоральне, де константи перебування та зміни рухів завдяки суперечкам спонукають до спрямованого дискурсивного множення позицій зіткнення цінностей національної та масової культури, де вони міняються змістами, місцями та контентами. Масове може переходити у національне, а національне може мати особливості масового. Осередком зустрічі, на наш погляд, є людина, сучасна людина в її важливих типах, що зберігають і національний характер, і можливість бути носіями новацій.

Істотно значним є вживання терміну «дискурс» у людиномірному контексті масової культури. Вузьке лінгвістичне застосування поняття з 50-х до 80-х рр. ХХ ст. по суті ототожнювалося, або не розмежовувалося; дискурс, текст, стиль, навіть міркування (останнє значення родове для французької кальки) з 70-х років починає витискуватися іншими значеннями. Відомий семіотик Ю. С. Степанов складовими дискурсу в цьому контексті вважає: «викладені події, їх учасники, перформативна інформація та «не-події», тобто: а) обставини, що супроводжують події; б) тло, яке пояснює події; в) оцінка учасників подій; г) інформація, що співвідносить дискурс та події» [5, с. 38]. Але і це ще не все, бо є інші ланки дискурсивного поля.

Перехід до культурологічного контексту сприяє оновленню використання дискурсивного поля.

Найвідоміші роботи М. Фуко, присвячені розробці теорії дискурсу (самі назви «Воля до істини: по той бік знання, влади та сексуальності», «Археологія знання», «Археологія гуманітарних наук» окреслюють коло застосування поняття), побудовані на ідеї, що в будь-якому суспільстві виробництво дискурсу одночасно контролюється, піддається селекції, організується і перерозподіляється за допомогою деякого числа процедур, функція яких – нейтралізувати його владні повноваження та пов'язані з ним небезпеки, приборкати непередбачуваність його події, уникнути його такою повновагою, такою загрозливою матеріальністю [6], що по-новому розподіляє складові дискурсу. Контроль, селекція, організація, розподіл, функції, повноваження, небезпеки, події, матеріальність вимірюються владою над використаними ресурсами та можливостями. Для побудови людиномірного дискурсу нам здається можливим поєднати аспекти людського руху повідомлень про події на полі дискурсу з можливостями відтворення феноменів масової культури як циркуляції знання, влади та сексуальності (ширше – афективності взагалі).

Шукаючи трансцендентне у масовій свідомості, дослідники залишаються перед фактом повернення в матеріальний світ інаковим засобом, який нібито нищить матеріальність. А насправді підкорює людину руху речей. Влада речей у дискурсі масової культури стає фактором відчуження самосвідомості, її зближення з фантомами, спрощення особистих реакцій на основі стереотипів. Це саме той момент, про який Р. Барт говорив, що кожний знак ховає чудовисько, ім'я якому стереотип. Людиномірність стереотипам без сумніву притаманна, але це не підстава для того, щоб вважати, що все людське, прийняте в колі культурних позицій, є стереотипом. Дискурс приречений на обмеження руху саме цим, а не іншим засобом. Констатація іншого засобу руху є констатація загрози знайденому та можливості відхилення до іншого. Владні повноваження дискурсу або підтверджуються, або оспорюють себе, що веде до актуалізації потенціалу, відступу від правил або загибелі можливостей самозбереження. У дискурсі масової культури немає противників досить потужних, щоб нібито заперечити його існування. Тому масова культура при співставленні з

національною має шанс приборкати останню або суттєво деформувати її існування. Міра людини та міра національної присутності не одна й та ж міра.

У світі означених вище міркувань можна знайти визначення дискурсу у розширенні поняття за М. Фуко або конкретизації кола застосування людиномірності як остаточного пограниччя артефакту і цінності. Ціннісні забарвлені артефакти, що звернені до знання, влади та афектів, штучно збігаються з «артефактністю» (штучністю) масових цінностей, розповсюджених за допомогою стереотипів, вжитих на підставах засобів циркуляції, прийнятих в даному соціумі в даний час.

Н. Еліас, використовуючи поняття фігурація в цивілізаційній теорії, наблизився до значення фону і фігури при розгляді того, що ми свідомо використовуємо як ознаки присутності події та типів людини у людиномірному дискурсі. Фігура має сенс лише при наявності фону, що її оточує. Або навпаки: про фон масової культури та про її фоновість можна казати лише при уявленні, які саме люди відтворюються цією культурою, бо людина – продукт культурного розвитку. Масовий фон не є причиною масової людини, але є умовою її розповсюдження в Україні або де завгодно. Саме український фон відтворення повинен увійти в опис будь-якого свідомого відбиття людиномірного дискурсу людини – носія масової культурної програми.

Іноді знаходимо синтетичне визначення дискурсу, що поєднує лінгвістичне та культурологічне (епістемологічне за Фуко, що виходить з міркувань Ж. Піаже про психологічні підстави руху пізнаної – когнітивної частини свідомості) значення: «Дискурс – складна єдність мовної практики та зовнішніх до неї факторів (значуща поведінка, що проявляється в доступних чуттєвому сприйняттю формах), необхідних для розуміння текстів, тобто таких, що дають уявлення про агентів комунікації, їх настанови та цілі, умови продукування та сприйняття повідомлення» [3, с. 148]. Так дискурс поєднує: а) мовну практику про події, артефакти та цінності; б) значущу поведінку у формах, що доступні чуттєвому сприйняттю; в) тексти в аспекті присутності в них агентів комунікації; г) умови відтворення повідомлень. Здається важливим останнє: умови продукування повідомлень як таких, що можуть бути сприйняті співтовариством, яке ними користується – ось що надає єдність мовній практиці. Ж.-П. Сартр вводить поняття інертного праксису або інертної практики як ознаки саме сталості та незалежності руху від свідомого рефлексування щодо її змістів. Дискурс це рух з ознаками прийнятого та рухливого за законом інерційно практичного. Коли межі встановлено, а зазіхання відібрані та класифіковані, то розуміння загального сенсу є прийнятним без критичної рефлексії. Що це означає? Людиномірність дискурсу в тому і полягає, що хід контролю, селекції, організації та розподілу значень відбувається за загальними правилами спільноти, яка не сприймає тут і зараз зміни до звичного, інертного просування цінностей та оцінок щодо змісту того, що відбувається за нормами дискурсу. Все, що за межами масової культури, поведінки та свідомості не може суттєво змінити рух, який визначено людиномірним дискурсом. Типи і варіації людини у масовій культурі не налаштовані на збереження національного характеру свідомо, хоча збереження може й відбуватися. Типи і варіації типів людини маси не є повторення національних типів на нижчих чи вищих рівнях як самоціль, хоча повторення також може відбуватися.

Тому означимо деякі риси людиномірного дискурсу масової культури, які мають лінгвістичні, епістемологічні, аксіологічні, культурологічні та антропологічні засади, а саме:

- присутність подій, їх учасників, перформативної інформації та фонових показників, які Ю. С. Степанов назвав «не-події»;
- наявність обставин, що супроводжують події та тла, яке пояснює події;
- оцінка учасників подій та інформація, що співвідносить дискурс і події;
- контроль, селекція, організація та розподіл опанованого поля дискурсу за значеннями відтворення відповідних функцій, повноважень, небезпек;
- мовна практика про події, артефакти та цінності.

Такий перелік, мабуть, не є повним, але він достатньо репрезентативний для вирішення питання про людиномірність дискурсу української масової культури.

Виходячи з вищезазначеного, можна казати, що людиномірний дискурс сучасної української масової культури відбиває належний стан подій культурного життя в Україні в обставинах залежної та нестійкої модернізації суспільства, що встало на шлях імплантації ринкової економіки, представницької демократії та плюралістичної моделі культурного розвитку в умовах ускладненого розвитку свідомості взагалі, та деформованої свідомості маси, при такому контролі та розподілі культурного поля, яке не є гомогенним і штучно створеним, з наслідками осередків попередніх спільнот, що залишили у дискурсі поведінку і тексти, що викликають протистояння зразків, типів людини та їх варіацій, але дозволяють вести мову про відтворення та розширення людиномірності дискурсу масової культури як перспективи долучення до обраних цінностей суспільства подвійної ідентичності.

Варто зазначити, що тип людини не самодостатня категорія аналізу. Вона ґрунтується на чинниках загального, особового та унікального, що зустрічаються у категорії окремого цілого. Масова культура приходить на ґрунт національної та народної не як на пусте місце. Тут вже існують культурні і особистісні константи. Однією з важливіших є національний характер. В сучасному дискурсі є намагання вийти на його визначення через категорію «ментальність». Зусиллями київської філософської школи, що рухалася від методологічних та гносеологічних розвідок свого засновника П. В. Копніна до розвороту в культурно-історичну онтологію на засадах дослідження умов і спадщини відтворення традиційних цінностей (В. І. Шинкарук, М. В. Попович, С. Б. Кримський, В. С. Горський, В. Г. Табачковський та інші), створилась унікальна ситуація відносної єдності в розумінні засад національного характеру. В нових умовах активізувалися й інші джерела розуміння з урахуванням філософії серця (П. Д. Юркевич та інші), традиційної літератури (І. Нечуй-Левицький, В. Винниченко та інші), концепції загубленої людини (М. Шлемкевич), пошуків істориків діаспори (І. Лисяк-Рудницький) та багато рецепцій іншомовних джерел щодо світового досвіду широкого спектру ідейних орієнтацій.

Сьогодення українського суспільства характеризується занепадом моральності, руйнуванням традиційних понять добра, зла, любові, моралі; відсутністю гуманістичних ідеалів, відсутністю гармонії в розвитку та становленні особистості, зневагою до національного, вітчизняного, «в суспільному житті нині в ієрархії цінностей перевага віддається нестримній наживі, неробству, обману й лицемірству» (М. Пірен) [4, с. 31]. Це типовий вислів, в якому становлення громадянського суспільства розглядається в контексті туги і жалю про не підпорядкованість вищому сенсу перетворень, що відбуваються стихійно. Але в середині цих міркувань вже є протиріччя рівнів аналізу, підміна наслідками причинного ряду. Звідки всі ці відхилення? Або вони вічні, або ж штучні? Чи є інший вимір. Дослідження змін у масовій свідомості свідчать про існування невичерпаних форм буття національного характеру, який відкидає можливості ототожнювати труднощі з неможливістю зміни ментального підґрунтя пошуку ідентичності.

Дослідженнями С. Б. Кримського та інших першопочатковими ланками ментального скарбу стали такі риси, як:

- антеїзм або прикутість до земного обр'ю, заземлення або тяга до спорідненості з землею (від антагоніста Гераклу – Антея);
- кордоцентризм, сердечність, тобто панування душі (психіки) над тілом і розумом (духом) як особлива орієнтація сприйняття людини у світі;
- соборність, тобто витоки з різних земель, поєднання на горизонтальному рівні зібраних у купу своєрідних, але ж єдиних родин;
- софійність як присутність жіночого початку в характері у вимірі прийняття суспільно-побутової ролі її не на манер східних культур, а з більшою персоніфікацією;
- екстравертність душі, її розгортання у світ з перевагою над зануренням у себе і так далі (обмежимо перелік).

Політичні, суспільні, економічні історичні зміни зумовлюють зміну поглядів, життєвих орієнтирів, призводять до необхідності перегляду культурних, моральних, духовних цінностей та пріоритетів, що і відбувається за участі форм масової культури.

Постіндустріальна (Р. Арон) або інформаційна (М. Кастельс) епоха принесли інші ідеали та прагнення, спостерігається занепад споконвічних цінностей і поява інших, далеких від традиційних культурних настанов. Позитивні риси національної психології руйнуються під впливом глобальної масової культури, яка вже є на сьогодні панівною формою культури.

Дослідники доводять, що масова культура за своєю сутністю є космополітичною, вона «розмиває» істинні національні цінності, перешкоджає процесу збереження і відродження суто українських національних рис, натомість потурає експансії «культурних тиранів», витісняючи шари власної традиційної культури. В. В. Демещенко типово висловлює претензії до сучасних макроумов стану культурного життя: «На сьогодні процеси глобалізації для України мають як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, добре, коли усі нації відчувають себе частиною людства, включені до глобальних інформаційних структур, до світової економіки і політики, але з іншого боку – глобалізація веде до диктату наддержав, транснаціональних корпорацій, масових культур країн-наддержав та звужує автономію національних держав» [1].

Висновки. Підсумовуючи наведений матеріал, можна зробити такі висновки:

– деестетизація культурного простору на поверхні національного характеру виявляється як відхилення від традиційних уявлень про красу, хоча у глибині тяжіє до зрушення в обрії національного космосу;

– єдність характеристик національного космосу та народного характеру має свої коріння в ментальному ґрунті, який в філософії позначається позиціями антеїзму або приземленості, кордоцентризму, соборності, софійності;

– масова культура, без сумніву, деформує особливості традиційного національного характеру;

– деформація ціннісного кола орієнтирів української людини масовою культурою спрямувала здатність до сприйняття нового (визначену ще Д. Чижевським як важливу характеристику національного характеру), до запозичення форм і змістів космополітичного та інонаціонального походження, що перетворило простір масової культури в цілком залежний;

– відтворення культурної залежності під впливом масової культури спричинює руйнацію національного характеру та розшарування спільнот – носіїв народного національного характеру, деформацію ментальних чинників, їх підміну, що свідчить про коріння процесу втрати ідентичності через невдалу модернізацію суспільства, що йде до катастрофічного сценарію, не відчуває поєднання прагнень модерну й традиції в головному напрямі збереження досягнутого.

Список використаної літератури

1. Демещенко В. В. Український погляд на глобалізацію / В. В. Демещенко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «V Культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/sekcia_s_s4_3.php
2. Йоргенсен Марианне В., Филлипс Луиза Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод / Марианне В. Йоргенсен, Луиза Дж. Филлипс. Пер. с англ. – 2-е изд., испр. – Х.: Изд-во «Гуманитарный центр», 2008. – 352 с.
3. Новейший философский словарь. Постмодернизм / Главный научный редактор и составитель А. А. Грицанов. – Мн.: Современный литератор, 2007. – 816 с.
4. Пірен М. Утвердження духовних цінностей громадянського суспільства і релігійна соціалізація особистості / Марія Пірен // Соціальна психологія. – 2005. – № 6 (14). – С.31 – 41.
5. Степанов Ю. С. Альтернативный мир, Дискурс, Факт и принцип Причинности / Ю. С. Степанов // *Язык и наука конца XX века. Сб. статей.* – М.: РГГУ, 1995. – С. 38. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://philologos.narod.ru/ling/stepanov.htm>
6. Фуко Мишель. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. Пер. с франц. / Мишель Фуко. – М.: Касталь, 1996. – 448 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krotov.info/lib_sec/21_f/fuk/o_42.htm

Одержано редакцією 21.02.2014

Прийнято до публікації 20.03.2014

Аннотация. Асеева О. А. Человекомерная составляющая дискурса современной украинской массовой культуры. Современному постмодерному обществу присущи: аксиологический плюрализм, прессинг различных жанров дискурса, преобладание массовой культуры (её худшего образца – китча). При этом тип человека, на который ориентирована массовая культура, – это человек массы (космополит, свободный от каких-либо норм, ценностей, традиций). Информационное поле, в котором ежедневно находится индивид, искусственно насыщено определенными дискурсивными формами, которые направлены на преобразование событий публичной жизни в вербальный план с целью влияния на подсознательное масс. Оправданным является включение в понятие дискурса предметов обыденной жизни, поскольку они выполняют не просто бытовые, но социально-коммуникативные функции и транслируют социальные смыслы. В статье обозначены черты человекомерного дискурса современной украинской массовой культуры. Осуществлена попытка аналитического осмысления сущности противоречий национальной и массовой культур в современном украинском обществе. Также проанализированы разные точки зрения на определение понятия «дискурс». Акцентируется внимание на проблеме сохранения подлинных национальных ценностей на фоне глобализационных превращений.

Ключевые слова: дискурс, человекомерный дискурс, массовая культура, ценности, глобализация.

Summary. Aseva O. A. Man creating component of discourse of Ukrainian modern mass culture. Present-day postmodern society is characterized by axiological pluralism, pressing of different genres of discourse, the prevalence of popular culture (its worst pattern – the kitsch), and the type of person, whom popular culture is oriented to a man of a mass (cosmopolitan, free of any norms, values, traditions). Information field, where an individual is every day, is artificially saturated by certain discursive forms that are designed to transform the events of public life in the verbal plan in order to influence the subconscious of the masses. This paper outlines the features of the man creating discourse of contemporary Ukrainian culture media. The attempt of an analytical understanding of the essence of controversy of popular and national culture in contemporary Ukrainian society is made. Also the different views on the definition of «discourse» have been analyzed, and the contents and structure of discourses that reflect notions of modern humans about the world have been discovered. Attention is focused on the problem of preserving the true national values on the background of contemporary globalization transformations and on the fact that the discourse of modern Ukrainian man creating popular culture reflects a proper state of cultural events in Ukraine and in the circumstances of the dependent unstable modernization of the society.

Keywords: discourse, man creating discourse, mass culture, values, globalization.

УДК 130(091):316.286/.473

С. М.Гейко

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ІРОНІЯ»: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена філософському аналізу поняття «іронія», яке запропоновано розглядати як фігуру тексту культури, що репрезентує підміну наявного сенсу прихованим, фіксує порушення звичного сприйняття або комунікації та спрямування на відновлення смислотворення. Трансформація його змісту в різних парадигмах культури дозволяє виявити такі фундаментальні ознаки іронічного дискурсу як рефлексивність, контрарність, аксіологічність. Автором запропоновано цілісний історико-культурологічний підхід до розуміння іронії, яка є не лише позицією людської свідомості, а її екзистенціалом людського буття, що вказує на можливість розкриття подальшого становлення. Культурологічні трансформації поняття «іронія» розкривають генезу її філософського змісту. Якщо класична метафізика розуміє іронію переважно як методологічну стратегію пізнання, то в її модерністських і постмодерністських модальностях на перше місце філософією висувається її людиновимірний зміст. У процесі тотальної семіотизації культури іронія втрачає свій руйнівний потенціал, стає терапевтичною процедурою, глибинною цитатою, що презентує інтертекстуальність культури, але заперечує можливість доведення автентичності в онтологічному вимірі або оригінальності у творчому сенсі.

Ключові слова: культурна універсалія, іронія, гра, символ, карнавал, трагічне, комічне, гумор, сатира, дотепність, каламбур, сарказм, пародія, бурлеск, травестія, гротеск.